

Suomen *mennä* ja *lähteä* vertailussa: lähtökohtana vironkielinen suomenoppija

KRISTI PÄLLIN

Tallinnan yliopisto

ANNEKATRIN KAIVAPALU

Jyväskylän yliopisto, Tallinnan yliopisto

Tiivistelmä. Vaikka viro ja suomi ovat läheisiä sukulaiskieliä, ovat *minema-* ja *mennä-*verbit kehittyneet historiallisesti eri suuntiin. Suomessa on säilynyt rakenteellisesti kaksi täydellistä rinnakkaista paradigmaa: *mennä* : *menen* ja *lähteä* : *lähden*; nykyvirossa sen sijaan on kaksi täydennysjakaumassa olevaa vajannaista paradigmaa: *minema* : *lähen*. Paradigmojen eri jakauma lähde- ja kohdekielessä aiheuttaa vironkielisille suomenoppijoille ongelmia oppimisessa ja kohdekielen käytössä. Toistaiseksi ei ole oppijoiden ja opettajien käytettävissä ollut myöskään riittävästi tutkimustietoa siitä, millaiset ovat *mennä-* ja *lähteä-*verbien käyttökongektit natiivisuomessa.

Artikkelin tavoitteena on selvittää *mennä-* ja *lähteä-*verbien frekventeimmät muotit ja kollokaatiot Tietotekniikan keskuksen tekstikorpuksen sanomalehtiteksteissä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että *mennä-* ja *lähteä-*verbien välillä on täydennysjakaumasuhde: *lähteä* ilmaisee toiminnan alkua ja *mennä* toiminnan prosessia. Verbi *mennä* ilmaisee spatiaalista siirtymistä tilanteissa, joissa siirtymisen lähtöpaikka ei ole tiedossa tai tärkeä, mutta siirtymisen lopputuloksen toteuttamisessa ollaan varmoja. Verbi *lähteä* kuvaa siirtymistä puhe- tai tapahtumahetkellä olevasta paikasta eksplisiittisesti ilmaistun paikan suuntaan, eikä päätepisteen saavuttaminen ole varmaa.

Avainsanat: kontrastiivinen kielentutkimus; korpustutkimus; natiivikieli; muotit; suomi; viro

1. Natiivikieli kielenoppijan tavoitteena

Kielenoppijoiden kohdekielen osaamisen tavoitteet vaihtelevat tilanteiden ja henkilökohtaisten tarpeiden mukaan paljolti sekä kokonaisuutena että osataidoittain. Usein kielenoppijat pyrkivät äidinkielen kielenkäytölle mahdollisemman läheiseen kielitaitoon (engl. *near-native proficiency*), vaikka käytännössä vain harvat oppijat saavuttavat sen. Myös käsitteen äidinkielen kielenkäyttäjän (*native speaker*) sisältö on erityisesti viime vuosina noussut kansainvälisessä toisen kielen omaksumisen tutkimuksessa aktiivisen keskustelun kohteeksi. Kyseenalaisena on pidetty sekä äidinkielen kielenkäyttäjän psykolingvististä todellisuutta (Escudero & Sharwood Smith 2001) että äidinkielen kielenkäytön ja oppijankielen vertailua toisen kielen omaksumisen tutkimuksen metodologisena työkaluna (Abrahamsson & Hyldenstam 2009).

Tutkimustulokset osoittavat kuitenkin, että erittäin edistyneiden oppijoiden ongelmat kohdistuvat pikemmin epäidiomaattiseen kielenkäyttöön kuin sanaston kapeuteen tai kielitiedon vajavaisuuteen (Meunier 1998: 32). Oppijoilla on taipumus turvautua yleisiin sanoihin ja fraaseihin tilanteessa, jossa äidinkielen käyttää spesifimpia ja rajoituneempia ilmaisuja (ks. esim. Ringbom 1998; Lesniewska 2006: 65). Erittäin edistyneetkin oppijat eivät usein käytä kollokaatioita (Bahns & Eldaw 1993: 101; Jantunen 2009) ja idiomeja (Mäntylä 2004) äidinkielisten tavoin: kollokaatioita ja idiomeja käytetään joko harvemmin tai kollokaatiot ovat erilaisia eikä idiomeja juuri käytetä. Äidinkielisyyden ilmenee siis ennen kaikkea idiomaattisena kielenkäyttönä, kielen fraseologian hallintana. Vakiintuneiden fraseologisten ilmaisujen muistaminen auttaisi kuitenkin jopa aloittelevaa oppijaa tuottamaan sujuvaa viestiä ja toteuttamaan siten kommunikatiivisia tavoitteitaan.

Suomen kielessä lauseen ydin on verbi, joten erityisen keskeisiä ovat verbien yhteyteen muodostuneet fraseologiset yksiköt. Suomen verbit

voivat edellyttää täydennyksiltään tiettyä sijamuotoa tai muutoin täydentyä tiettyjen morfosyntaktisten periaatteiden mukaan ja muodostaa näin useampisanaisia fraseologisia rakenteita. Suomenoppijat ja -opettajat tarvitsevat siis tietoa natiivikielen yleisten verbien frekventeistä käyttöyhteyksistä, jotta sanan kontekstia ja fraseologisoitumista voisi hyödyntää opetuksessa ja kielen käytössä.

Tässä artikkelissamme keskitymme kahden yleisen merkitykseltään läheisen verbin, *mennä* ja *lähteä*, käyttökonteksteihin natiivisuomessa. Etsimme vastausta seuraaviin kysymyksiin:

- 1) millaiset ovat frekventeimmät *mennä*- ja *lähteä*-verbejä sisältävät muotit;
- 2) ovatko *mennä* ja *lähteä* joissakin käyttökonteksteissa synonyymejä;
- 3) esiintyykö kollokaatioita, joissa on mahdollinen vain jompikumpi kyseisistä verbeistä?

Suomen *mennä*- ja *lähteä*-verbejä sisältävien fraseologisten rakenteiden tarkastelumme tähtää jatkossa vironkielisten oppijoiden suomen oppimisen ja käytön tutkimiseen. Viron *minema*- ja suomen *mennä*-verbin historiallisen erilliskehityksen tuloksena lähde- ja kohdekielessä kehittyneet erilaiset paradigmat aiheuttavat opetuskokemusten mukaan haasteita oppimisessa ja kohdekielen käytössä. Vironkielisen suomenoppijan on usein vaikea päättää, milloin käytetään *mennä*-verbiä ja milloin *lähteä*-verbiä: lähde- ja kohdekielen paradigmojen erilaisuus saattaa ohjata tuottamisprosessin väärään suuntaan. Analyysimme pohjautuu Kristi Pällinin (2011) pro gradu -tutkielman aineistoon.

2. Viron *minema* versus suomen *mennä* ja *lähteä*

Vaikka viro ja suomi ovat läheisiä sukulaiskieliä, viron *minema*- ja suomen *mennä*-verbit ovat historiallisesti kehittyneet eri suuntiin. Suomessa on säilynyt rakenteellisesti kaksi täydellistä rinnakkaista paradigmaa: *mennä* : *menen* ja *lähteä* : *lähden*; nykyvirossa sen sijaan on kaksi täydennysjakaumassa olevaa vajaata paradigmaa: *minema* : *lähen*.

Edellinen supletiivinen vartaloallomorfi (EKG I: 131) esiintyy passiivin lisäksi myös aktiivin imperatiivin ja epäsuoran tapaluokan preesensissä, jälkimmäinen kaikissa muissa aktiivin muodoissa (ks. liite 1). Viron kirjakielen historiasta löytyy kuitenkin todisteita siitä, että *mennä-* ja *lähteä-*verbeistä on vielä 1600-luvulla ollut käytössä kaksi eri paradigmaa. Ensimmäisen viron kieliopin, H. Stahlin “Anführung zu der Esthnischen Sprach” sanakirjaosassa Vocabula esiintyvät muodot *minema v •lehma: lehen, lexin, lehnut* ja *minema v •minna: minnen, minnut* (Kikas 2002).

Tällainen viron ja suomen taivutusparadigmojen suhde on lähde- ja kohdekielen kielellisten ilmiöiden vertailun valossa mielenkiintoinen ja haasteellinen: onko *mennä-* ja *lähteä-*verbien tapauksessa kyseessä yhden suhde moneen vai monen suhde moneen? Tämän kysymyksen seikkaperäinen tarkastelu jää artikkelin rajallisuuden vuoksi tämän käsittelyn ulkopuolelle, mutta olennaisinta on, ettei kyseessä ole yksinkertainen yksi-yksi-suhde.

Lähde- ja kohdekielen kielellisten ilmiöiden välisen suhteen vaikutus kohdekielen omaksumiseen on askarruttanut tutkijoita jo kontrastiivisen kielentutkimuksen valtakauden alkuajoilta lähtien (Lado 1957). Strukturaalis-kontrastiivisen teorian mukaan oppijoille ovat helpoimpia tapaukset, joissa lähdekielen yhtä ilmiötä vastaa kohdekielessä yksi ilmiö. Kaikkein vaikeimpia puolestaan ovat ne kohdekielen ilmiöt, jotka puuttuvat lähdekielestä kokonaan, ja ne, joissa lähdekielen ilmiölle on kohdekielessä monta eri vastinetta. Myös tutkimustulokset (Kaivapalu 2005; Nissilä 2011) ovat osoittaneet, että yhtä haasteellista kuin lähde- ja kohdekielen ilmiöiden yksi-moni-suhteen omaksuminen, on oppijoille moni-yksi-suhde.

Kohdekielen omaksumisen näkökulmasta on lähde- ja kohdekielen kielellisten ilmiöiden suhteen tarkastelussa tehtävä ero kielellisten elementtien oppimisen (engl. *item learning*) ja kielen järjestelmän oppimisen (*system learning*) välillä (Ringbom 2007: 55–57, 98–100). Kohdekielen oppiminen alkaa kielellisten elementtien oppimisesta: oppija rakentaa toisaalta havaitun muodon samankaltaisuuden, toisaalta oletetun merkityksen ja funktion samankaltaisuuden pohjalle

yksinkertaistetun lähde- ja kohdekielen yksi-yksi-vastaavuussuhteen, Arabskin (1979) termiä käyttäen ensisijaisten vastineiden (*primary counterparts*) suhteen. Alkuvaiheessa oppijan kohdekielen taito ei ole vielä riittävä monipuolisempien kohdekielen sisäisten vaastavuussuhteiden kehittämiseen ja niin säästetään yksi-yksi-suhteen avulla oppijan prosessointikapasiteettia. Oppijan taipumus turvautua yksi-yksi-suhteeseen on usein ristiriidassa kielellisen todellisuuden huomattavasti kompleksisempien yksi-moni-, moni-yksi- ja moni-moni-suhteiden kanssa. Yks-yksi-suhdetta kompleksisemmat lähde- ja kohdekielen väliset suhdetyypit alkavat vähitellen kehittyä järjestelmän oppimisen myötä. Tämä tarkoittaa yksi-yksi-suhteen jatkuvaa astettaista muokkaamista ja suhdeverkoston osittaisen osaamisen kehittymistä tarkan osaamisen suuntaan: miten kohdekielen yksiköt vastaavat lähdekielen yksikköitä ja millaiseen semanttiseen kenttään ne sijoittuvat. Vironkielisten oppijoiden suomen *mennä*- ja *lähteä*-verbien oppiminen ja käyttö saattaa tarjota mielenkiintoista aineistoa kielellisten elementtien ja järjestelmän oppimisesta eli yksi-yksi-suhteen ensisijaisten vastineiden kehityksestä kompleksisempiin suhteisiin.

Vironkielisten oppijoiden suomen kielen tutkimista sekä lähde- ja kohdekielen kielellisten ilmiöiden suhteen vertailua varten tarvitaan ensinnä tietoa molempien kielten järjestelmästä ja kielten käytöstä. Seuraavassa luvussa käsittelemme kohdekielen verbejä *mennä* ja *lähteä* liikeverbeinä; sen jälkeen esittelemme tutkimuksen aineiston ja menetelmän sekä molempien verbien frekventeimmät käyttökontekstit.

3. Verbit *mennä* ja *lähteä* liikeverbeinä

Verbit *mennä* ja *lähteä* kuuluvat liikettä kuvaavina verbeinä suomen kielen yleisempien verbien joukkoon. Suomen kielen taajuussanaston mukaan (Saukkonen ym. 1979) on *mennä*-verbi käyttöfrekvenssiltään 68:s ja *lähteä* 106:s. Kun verrataan Saukkosen 1960-luvun kielenkäyttöä kuvaavaa sanastoa nykyaikaisempaan Suomen sanomalehtikielen taajuussanastoon, käy ilmi, että *mennä*-verbin käyttöfrekvenssi on hieman

vähentynyt mutta *lähteä*-verbin taajuus on sen sijaan kasvanut: *mennä*-verbi on käyttöfrekvenssiltään 88:s ja *lähteä* 102:s (CSC-Tietotekniikan keskus 2004).

Verbit *mennä* ja *lähteä* ovat siis molemmat erittäin frekventtejä liikeverbejä, joilla kuvataan ensisijaisesti lokomotionaalista maantieteellistä paikan muutosta eli olion A liikkumista B:stä C:n kautta D:hen mutta joiden taustalla ei ole liikkumisen tapaa eikä liikkujan ominaisuuksia (Pajunen 2001: 64–66). Suomessa liikkeen suuntaisuus ilmenee paikallissijasta ja verbilekseemistä. Paikallissijasta (ero- tai tulosija) ei kuitenkaan aina voi päätellä, fokusoiko verbi lähtökohtaa vai päätepistettä. Tietoa lähtö- tai päätepiesteestä kuvaa syntaksissa implisiittisesti esiintyvä valenssiadverbiaali (VISK § 1225).

Verbin ja sen valenssiadverbiaalin välillä on kiinteä suhde. Hakulisen ja Karlssonin (1979: 204) mukaan joissakin tapauksissa valenssiadverbiaalin sijamuoto on voinut menettää varsinaisen merkityksensä, mutta eräiden liike- ja muutosverbien paikan tai suunnan merkitys on säilynyt: *asua jossakin, mennä johonkin, muuttua joksikin* jne. Suuntaista liikkumista kuvailee väyläleksikalisointi. Sen laajaan määritelmään sisältyvät kaikki ne verbit, joilla ilmaistaan taustaan suhteutuvaa suuntaista liikkumista, mukaan lukien deiktinen liike (*lähteä, saapua; lähestyä, seurata; nousta, laskea; tulla, mennä*). Pajusen mukaan (2001: 192) suomen kielessä paikallissijat koodaavat väylää, jota ei siten tarvitse koodata verbiin, jotta oikea merkitys saataisiin ilmaistuksi.

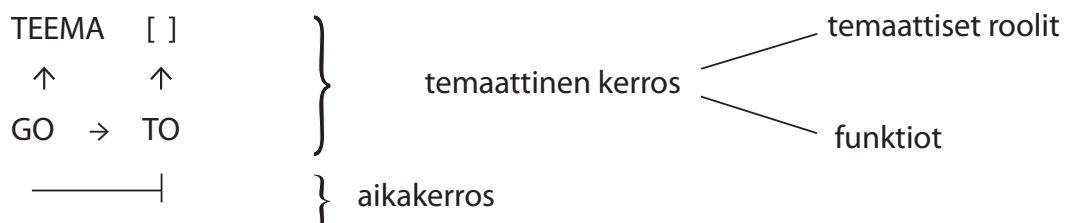
Selviä väyläverbejä, jotka ilmaisevat etenemistä suhteessa taustaan tai taustaolioon, on suomessa vähän. Verbi *mennä* on deiktinen liikeverbi, jolla koodataan liikettä suhteessa puhujan näkökulmaan (*mennä ja tulla, palata ja poistua*). Verbi *lähteä* puolestaan edustaa lokomotio-ryhmää, jonka verbit kuvaavat paikanmuutosta. Paikanmuutos ilmaistaan joko suhteessa lähtökohtaan tai lopputulokseen (*erkaantua, lähteä, poistua; ilmaantua, lähestyä, saapua*). Melko selviä väyläleksikalisoinnin esimerkkejä ovat *lähteä/saapua* tyyppin verbit, koska ne eivät salli olosijamuotoja. Siirtymisverbit koodaavat lähtöpaikasta erkanevaa tai pääpisteeseen suuntautuvaa liikettä. Erkaneva liike ilmaistaan

erosijoilla, pääpisteeseen suuntautuva liike tulosijoilla. (Pajunen 2001: 208–209)

Spatiaalisia tilanteita, kuten jossakin paikassa tai tilassa pysymistä, paikasta toiseen siirtymistä, muutosta ja aiheutusta, sopii parhaiten kuvaamaan konseptuaalisen semantiikan Tiernet-malli (Nikanne 2002). Konseptuaalisessa semantiikassa ilmiöiden väliset suhteet esitetään kuvaamalla niitä käsiterakenteiden avulla. Pörnin (2004: 29) mukaan konseptuaalisessa semantiikassa kuvauksista pyritään tekemään formaalisti hyvin hallittavia, mikä on toisaalta lähestymistavan vahvuus, mutta toisaalta sen hankaluus. Esimerkiksi tilanne Matti siirtyy A:sta B:hen kuvataan formaalisti samalla tavalla, eli funktioketju on sama, riippumatta siitä juokseeko, lentääkö tai käveleekö Matti A:sta B:hen (GO → FROM → TO). Spatiaalista liikettä ilmaisevilla liikeverbeillä on siten sama käsiterakenteen kuvaus.

Nikanteen (1997: 88) mukaan englannin verbin *go* käsiterakenteeseen sisältyy vain yksi temaattinen argumentti, joku, joka siirtyy paikasta toiseen. Suomen verbeihin *mennä* ja *lähteä* sisältyy teeman lisäksi implisiittinen argumentti. *Mennä*-verbin käsiterakenteeseen sisältyy väyläfunktio TO, jolla ilmaistaan kohteeseen siirtymistä. *Mennä*-verbin valenssiin kuuluu tieto täydennyksen suuntaisuudesta, joka on sen semanttinen ehto (VISK § 1225), joten funktio TO on *mennä*-verbin käsiterakenteen pakollinen jäsen.

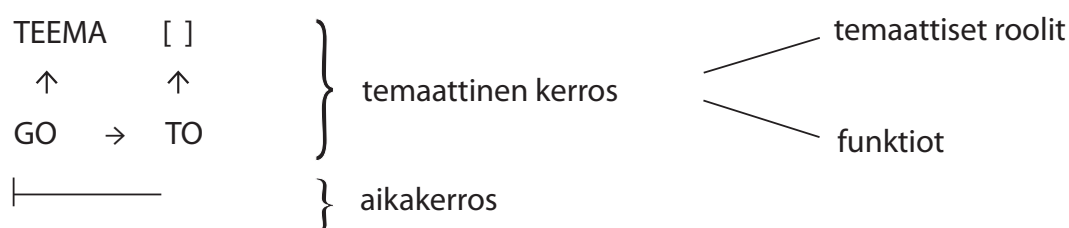
Verbin *mennä* käsiterakenteen kuvauksen voi esitellä seuraavalla tavalla (kuvio 1):

KUVIO 1. Verbin *mennä* käsiterakenteen kuvaus

Tämä on *mennä*-verbin käsiterakenteen ydin, koska semanttista kenttää ei ole merkitty. Sen pohjalta tehdään kaikkien muiden kenttien kuvaukset. Myöskään argumenttirakenteen roolia ei ole merkitty, eli argumentti voi olla sekä elollinen että eloton. *Mennä*-verbin käsiterakenteen aikakerros on loppupäästä rajattu ajanjakso.

Lähteä-verbin käsiterakenteeseen sisältyy väyläfunktio FROM, jolla ilmaistaan lähtöpaikasta poistumista:

KUVIO 2. Verbin lähteä käsiterakenteen kuvaus

Verbin *lähteä* käsiterakenteen aikakerros on alkupäästä rajattu ajanjakso. Onikin (1990: 232) mukaan *lähteä*-verbin aikakerros ei tarjoa suoraa tietä ajankohtaan, jolloin siirtymisen lopputulos on toteutunut. Tommolan (2010) mukaan *lähteä* on saavutusverbi, jolla ei ole kestoja. Sillä ei kuvata prosessia. Lähteminen kuvaa tilannetta välittömästi poistumisen jälkeen.

Tämän tutkimuksen kannalta on aikakerroksella käsiterakenteessa tärkeä rooli. Aikakerroksen formaalin kuvauksen avulla on mahdollista tehdä ero *mennä*- ja *lähteä*-verbiin käsiterakenteiden kuvauksessa myös rakenteellisesti samanlaisten *mennä*- tai *lähteä*-verbejä sisältävien lauseiden välillä, joissa merkitys muuten riippuisi kontekstista. Koska *mennä*- ja *lähteä*-verbit ovat erittäin laajakäyttöisiä ja polyseemisiä, on sanakirjoissa annettujen merkityskenttien muistaminen ja valitseminen oppijoille vaikeaa. Aikakerroksen kuvauksen pohjalta kehitetyt vihjeet tarjoavat oppijoille lisäapua *lähteä*- ja *mennä*-verbiin tuottamisprosessiin.

Tässä tutkimuksessa käytetään termejä täydennys ja määrite. Täydennykseksi sanotaan sanan valenssin mukaisia seuralaisia, eli niitä lau-

sekkeita, joiden kanssa sana esiintyy ja jotka viittaavat sen ilmaiseman tilanteen tai suhteen välttämättömiin osallistujiin, esim. *Tyttö menee kouluun*. Verbin täydennyksiä ovat subjekti, objekti ja adverbiaalitäydennykset. Verbi täydennyksineen muodostaa lauseen, jossa voi lisäksi olla valinnaisia jäseniä eli määritteitä, esim. *Tyttö meni nopeasti kouluun*.

4. Aineisto ja menetelmä

Tutkimuksen aineisto pohjautuu Tietotekniikan keskuksen (CSC) tekstikorpukseseen, johon on kerätty aikakauslehtiä ympäri Suomen. Korpuksen koko on yli 180 miljoonaa sanaa. Tätä tutkimusta varten on korpuksesta valittu kaikki vuoden 1995 Helsingin Sanomat. Helsingin Sanomat tuli valituksi sillä perusteella, että sitä luetaan ympäri Suomen, ja voi olettaa, että se edustaa yleiskieltä parhaiten.

CSC:n tekstipankin teksteihin on lisätty yksinkertainen kieliopillinen analyysi, mikä mahdollistaa sen, että haettava sana esitetään kaikissa käytetyissä taivutusmuodoissa. Lemmie 2 -hakujärjestelmää käyttäen valittiin *lähteä*-verbin analyysia varten hakusanaksi *lähteä*-verbin perusmuoto, joka on kirjoitettava hakukenttään hakasulkeisiin seuraavalla tavalla: [bf = 'lähteä']. Valittaessa perusmuoto saadaan tulokseksi kaikki sen sanan sanamuodot. Tulostustyyppiksi laitettiin asetuksista konkordanssiasetukset, eli se, kuinka monta sanaa on etsittävän sanan edessä ja kuinka monta sitä seuraa, seuraavalla tavalla: vasen lähikonteksti alkaa sanan alusta ja oikea lähikonteksti kuvataan virkkeen loppuun saakka.

Koska tutkittavat verbit ovat erittäin suurtaajuisia, asetettiin puskurimuistin kooksi 10 000 riviä. Haun tuloksena saatiin kaiken kaikkiaan 8 062 virkettä, jossa esiintyy jokin *lähteä*-verbin sanamuoto. *Mennä*-verbin analyysia varten valittiin hakusanaksi *lähteä*-verbin lailla *mennä*-verbin perusmuoto, joka on kirjoitettava hakukenttään hakasulkeisiin seuraavalla tavalla: [bf = 'mennä']. Haun tuloksena saatiin kaiken kaikkiaan 8 458 virkettä, jossa esiintyy jokin *mennä*-verbin sanamuoto.

Aineistosta etsittiin keskenään samankaltaisia rakenteita eli muotveja ja kollokaatioita. Tutkimuksessa käsiteltiin sellaisia kollokaatioita,

jotka ovat semanttisesti perusteltuja, esimerkiksi *menee naimisiin* tai *lähdemme siitä*. Tilastollisesti usein yhdessä esiintyviä, mutta yhdessä merkityksettä kollokaatioita kuten *lähtevät samalta* tai *meni usein* ei käsitelty. Kollokaatioiden löytämiseen käytettiin *WordSmithTools 5.0* (WST) ja *Excel 2007* -ohjelmia. WST:n avulla järjestetystä aineistosta näkee, millaisilla sanoilla on taipumus esiintyä *lähteä*- tai *mennä*-verbin kanssa. Suomen kielessä esiintyy etsittävän kollokaation välissä erilainen määrä sanoja, eikä WST-ohjelma etsi niitä yhdellä napin painalluksella. Niiden etsinnässä on kätevämpi *Excel*-ohjelma. *Conditional Formatting* → *Highlight Cells Rules* → *Text that Contains...* -käskyllä on mahdollista muuttaa etsittyä sanaa sisältävän solun väri ja *Sort & Filter* → *Custom Sort* -käskyllä ohjelma poimii isosta aineistosta kaikki muokatut solut tiedoston alkuun tai loppuun. Tällä tavalla kerätyt kollokaatiot lajitettiin kukin omalle *Excel*-sivulle, josta ne ovat analyysia varten helposti löydettävissä. Analysoitavaksi ei otettu kokonaisia virkkeitä, koska päälauseen ja sivulauseiden välinen suhde sekä *mennä*- ja *lähteä*-verbien rooli niissä jää tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Koska aineisto ei ole lemmatsoitu, saadut lauseet täytyi jakaa manuaalisesti ryhmiin yhtäläisyyden perusteella. Jaettaessa tutkimusaineiston esimerkkilauseita muotteihin niitä yksinkertaistettiin seuraavalla tavalla: eri persoonissa taivutetut, kieltoverbit ja eri tempuksissa olevat lauseet on laitettu yhteen muottiin semanttisin perustein, eli joku liikkuu johonkin paikkaan.

Aineistosta nousi esiin, että *mennä*-verbiä käytetään enemmän elottoman olion liikkeen ilmaisemisessa ja *lähteä*-verbillä ilmaistaan elollisen olion liikettä. Elottoman ja elollisen subjektitarkoitteen välisen eron selvittämiseksi on esimerkkilauseet jaettu muotteihin. Muotiksi on yleistetty lauseessa oleva rakenteellisesti samanlainen joukko yhtäläisyyden perusteella. Esimerkiksi yhteen muottiin on ryhmitetty kaikki lauseet, joissa elollinen olento kulkee paikasta toiseen (*joku menee johonkin jolleinkin*), toiseen muottiin lauseet, joissa eloton olento siirtyy elollisen olennon omistukseen (*jokin menee jollekulle*) jne. Samanlaista menetelmää on käyttänyt *antaa*-verbin merkityskenttien korpuspohjaisessa tutkimuksessaan Sisko Brunni (2009).

Elollisen olion muottiin *joku menee* on sijoitettu lauseet, joissa lauseen subjektitarkoitteena on ihminen tai eläin, myös implisiittisesti tai morfologisesti ilmaistu henkilö. Tutkimuksessa käytettiin VISK:n tavoin käsitettä subjektitarkoite, jolla tarkoitetaan *mennä*- tai *lähteä*-verbin kuvaamaa siirtyjää. Elollisen olion ryhmään on sijoitettu myös ihmisjoukkoa edustavat kollektiivisanat, esimerkiksi *yhtiö*, *valtio*, *joukkue* ym. Aineiston alustavan jaottelun tulokset on esitetty taulukossa 1, josta selviää minkätyyppisiä lauseita *mennä*- ja *lähteä*-verbin kanssa käytetään.

TAULUKKO 1. *Lauseiden jakauma aineistossa*

Lausetyypit	<i>mennä</i>	<i>lähteä</i>
Infiniittiset muodot	4176	3711
A-infinitiivi	2059	725
MA-infinitiivi	213	368
E-infinitiivi	41	202
NUT-partisiippi	892	629
VA-partisiippi	568	494
MA-partisiippi	0	20
Lauseet, joissa on elollinen olio	1303	3689
Lauseet, joissa on eloton olio	1178	1019
Elollisen olion kollokaatiot	172	0
Elottoman olion kollokaatiot	1056	112
Sekä elollista että elotonta oliota edustavat kollokaatiot	976	804

Aineistosta ilmeni, että sekä *mennä*- että *lähteä*-verbillisistä lauseista noin puolet on infinitiivi- ja partisiippilausekkeita. Tutkimuksen rajallisuuden vuoksi infiniittimuodot jäivät tämän analyysin ulkopuolelle. Taulukosta selviää kuitenkin, että *mennä*-verbi esiintyy aineistossa A-infinitiivimuotoisena 2 059 kertaa, mutta *lähteä*-verbi 725

kertaa¹. Tässä tutkimuksessa ei käsitellä myöskään sellaisia lauseita, joiden finiittimuotoisen *mennä-* tai *lähteä-*verbin täydennyksenä on *MA*-infinitiivi. Mainittakoon kuitenkin, että *lähteä-*verbiä käytetään *MA*-infinitiivin kanssa ylivoimaisesti enemmän (1 273 esiintymää) kuin *mennä-*verbiä (378 esiintymää).

Neljäsosaan *mennä-*verbillisiin lauseisiin sisltty kollokaatioita ja idiomaattisia ilmauksia. Kollokaatiot ja idiomaattiset ilmaukset on laskettu yhteen. Tässä tutkimuksessa ei käsitellä kollokaatioiden ja idiomaattisten ilmausten välistä eroa, koska niiden välinen raja on melko sumea (Nenonen 2002: 23–16). *Lähteä-*verbi muodostaa *mennä-*verbiä huomattavasti vähemmän kollokaatioita. Taulukosta 1 selviää myös, että *lähteä-*verbiä käytetään enemmän elollisen subjektitarkoitteen liikettä ilmaisevissa lauseissa, *mennä-*verbillä sen sijaan kuvataan elottoman subjektitarkoitteen ja abstraktien ilmausten liikettä.

5. Verbin *mennä* käyttökontekstit

5.1. Verbin *mennä* merkityksistä ja täydennyksistä

Suomen kielen perussanakirjan (1996) mukaan on *mennä-*verbin peruserkitys johonkin päämäärään liikkuminen. Sen lisäksi sillä kuvataan seuraavia seikkoja: liikettä sellaisenaan ja liikkumisen tapaa; häviämistä ja katoamista; olotilan, asennon ym. muuttumista, yleensä normaalista poikkeavaksi; mahtumista ja sopimista. *Mennä-*verbi ei voi saada erosijaista täydennystä. Erosijaista täydennystä käytetään ainoastaan reitin ilmaisussa. *Mennä-*verbillä on yksi pakollinen adverbiaalitäydennys, joka esitetään joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti, mutta lauseeseen lisättävien täydennysten määrää ei ole suomen kielessä rajattu. Myös sanajärjestys on suhteellisen vapaa. Erityisesti sanomalehtiteksteissä on lauseeseen lisätty melkoinen määrä täydennyksiä, koska koko tieto täytyy ilmaista tiiviissä muodossa. *mennä-*verbilliset virkkeet eivät

---

¹ Tutkimuksessa käytetään ISK:n (2004) ja Fred Karlssonin Suomen peruskieliopin (2009) tavalla *A-*, *E-* ja *MA*-infinitiivia 1., 2. ja 3. infinitiivin sijasta.

muodosta selviä ryhmiä ja toisistaan eriävien muottien määrä on suuri. Taulukossa 2 on esitetty ne pakolliset täydennykset, jotka kytkeytyvät elottomaan ja elolliseen subjektitarkoitteeseen.

TAULUKKO 2. *Isompia ryhmiä muodostavat mennä-verbin muotit yhden täydennyksen kanssa*

Elollinen	<i>joku</i>	<i>jokin</i>	Eloton
<i>jollakulla menee jotenkin</i>	226	11	<i>jollakin menee jotenkin</i>
<i>joku menee johonkin</i>	198	309	<i>jokin menee johonkin</i>
<i>joku menee toimintaan</i>	86	23	<i>jokin menee toimintaan</i>
<i>joku menee jotenkin</i>	35	67	<i>jokin menee jotenkin</i>
<i>joku menee suuntaan</i>	12	15	<i>jokin menee suuntaan</i>
<i>joltakulta menee jotakin</i>	8	0	<i>joltakin menee jotakin</i>
<i>joku menee joksikin</i>	6	33	<i>jokin menee joksikin</i>
<i>joku menee jolloinkin</i>	6	17	<i>jokin menee jolloinkin</i>
<i>joku menee jossakin</i>	4	8	<i>jokin menee jossakin</i>
<i>joku menee jollekulle</i>	2	99	<i>jokin menee jollekulle</i>
<i>joku menee joltakin</i>	0	6	<i>jokin menee joltakin</i>
<i>joku menee summalla</i>	0	15	<i>jokin menee summalla</i>

Taulukossa 2 esitetään *mennä*-verbin kanssa eniten käytetyt valinnaiset täydennykset. Täydennysten määrää ei ole laskettu yhteen, koska yhdestä virkkeestä saattaa olla monta täydennystä, kuten *joku menee jolloinkin toimintaan johonkin jostakin*: *Viipuriin menossa ollut espoolainen Ari Kinaret oli mennyt hetkeä ennen törmäystä aamukahville ravintola-vaunuun omalta paikaltaan veturin takana sijaitsevasta vaunusta.*

Taulukosta 3 selviää, että *mennä*-verbiä käytetään yhden pakollisen täydennyksen kanssa eniten paikanmuutoksen muoteissa *joku menee johonkin* ja *jokin menee johonkin*. Verbi *mennä* on tärkeä myös tavan ilmaisun muoteissa ja jonkin esineen siirtymisessä elollisen olion omistukseen.

TAULUKKO 3. *Verbin mennä valinnaisia täydennyksiä*

Täydennys	<i>joku</i>	<i>jokin</i>
<i>johonkin</i>	416	449
<i>jotenkin</i>	368	552
<i>jolloinkin</i>	196	106
<i>toimintaan</i>	152	35
<i>jossakin</i>	77	66
<i>jollakin</i>	69	3
<i>joksikin</i>	54	10
<i>johonkin suuntaan</i>	15	103
<i>joltakin</i>	13	13
<i>jonakin</i>	12	9
<i>jostakin syystä</i>	12	5
<i>joksikin aikaa</i>	12	0
<i>jostakin</i>	11	17
<i>jollekulle</i>	2	133
<i>jollakin summalla</i>	0	20

Taulukosta 3 selviää, millainen on täydennysten suhde niissä ilmaisuissa, joissa kuvataan elollisen ja elottoman olion liikettä tai muutosta. Eniten käytetään tapaa ilmaisevaa täydennystä *jotenkin*. *Mennä*-verbin tärkeimpiä tehtäviä on ilmaista liikkeen tai muutoksen tapaa; puolet elottoman subjektitarkoitteen virkkeistä onkin tässä funktiossa.

Paikkaa ilmaisevaa täydennystä *johonkin* käytetään elollisen ja elottoman subjektitarkoitteen lauseissa lähes saman verran. Myös toimintaan siirtymisen täydennyksiä esiintyy runsaasti. Elottoman subjektitarkoitteen yhteydessä suunnan ilmaisuja esiintyy huomattavasti enemmän kuin elollisen subjektitarkoitteen. *Mennä*-verbillä ilmaistaan myös omistukseen siirtymistä ja välineen käyttöä. Seuraavassa tarkastelemme yksityiskohtaisemmin *mennä*-verbin frekventeimpien merkitysten käyttöyhteyksiä.

5.2. Johonkin päämäärään liikkuminen

Verbin *mennä* peruserkitys on johonkin päämäärään liikkuminen. Aineistossa on *joku menee johonkin* -muotin lauseita yhteensä 193 ja *jokin menee johonkin* -muotin lauseita 229. *Joku menee johonkin* -muotissa kuvataan enimmäkseen elollisen subjektitarkoitteen spatiaalista kulkemista. Spatiaalisissa ilmaisuissa tulosijainen adverbiaalitäydennys on *mennä*-verbin valenssin vaatima pakollinen täydennys. *Mennä*-verbin käsiterakenteen aikakerros on loppupäästä rajattu ajanjakso. *Joku menee johonkin* -muotilla kuvataan elollisen olion spatiaalista siirtymistä syntaksissa eksplisiittisesti sanottuun paikkaan. Esimerkkilauseen (1) voisi tulkita siten, että siirtymisen alkupaikka ei ole tärkeä tai halutaan korostaa siirtymän päätepistettä. Tähän lauseeseen ei sovi *lähteä*-verbi, koska *lähteä*-verbi ei kuvaa siirtymän loppua.

- (1) No, kun menet Kiinaan niin näet satellittilautasia joka paikassa.

Esimerkkilause (2) on siinä mielessä kiinnostava, että ensimmäiseen rinnasteiseen lauseeseen on valittu *mennä*-verbi, koska siirtymisen päätepiste ja siirtymisen lopputulos ovat tärkeämpiä kun siirtymisen alkupiste. Toiseen rinnasteiseen lauseeseen on valittu *lähteä*-verbi, koska siirtymisen alkupiste on tärkeä. Siirtymän lopputulos ei ole varma.

- (2) Kun heitä ei kuulunut, hän meni kotiin ja lähti sen jälkeen tuttavautolla katselemaan Lappia.

Muotilla *jokin menee johonkin* ilmaistaan elottoman subjektitarkoitteen spatiaalista liikkumista. Tähän muottiin kuuluvat kaikki elottoman subjektitarkoitteen siirtymisen ilmaisut (3):

- (3) Kaikki paperit menevät kaatopaikalle.

Esimerkkilauseissa siirtymisen loppupiste on ilmaisun kohteena. Lähtöpaikan mainitseminen ei ole tärkeää.

5.3. Liittyminen joukkoon

Inhimillisen tekijän siirtymisessä ei ole aina helppoa tehdä eroa spatiaalisen siirtymisen ja inkoatiivisen siirtymisen välillä. Suomen kielessä usein toiminnan tai muutoksen toteuttaminen vaatii myös paikasta toiseen siirtymistä. Tähän ryhmään on poimittu aineistosta lauseet, jotka ilmaisevat liittymistä joukkoon kuten esimerkkilauseessa (4):

- (4) Lopulta hän tekee parannuksen ja menee takaisin kouluun.

Vaikka toiminnan aloittamista ilmaisee *lähteä*-verbi, käytetään esimerkiksi koulun ym. aloittamista ilmaisevissa lauseissa *mennä*-verbiä.

5.4. Abstraktien ilmiöiden siirtyminen

Abstraktien ilmiöiden liikkuminen vaatii *mennä*-verbiä. Niiden siirtyminen on *jokin menee johonkin* -muotissa spatiaalista:

- (5) Siirtolaisviranomaiset ovat tienneet asiasta, mutta tieto ei ole mennyt sosiaalivirastoon.

Aineistosta ilmeni, että abstraktien käsitteiden joukossa esiintyy ylivoimaisesti eniten ajan ja rahan kulumista kuvaavia ilmaisuja. *Mennä*-verbillä kuvataan ajan kulumista sellaisenaan tai ajan kulumista jossakin toiminnassa ym. Verrattuna koko aineistoon on esiintymien määrä pieni, mutta koska *lähteä*-verbin aineistossa ajan kulumista ei esiinny, ovat ne kuitenkin tärkeitä. Ajan ilmaisemiseen käytetään paitsi tyypillisiä ajanilmaisuja, kuten *aika*, *vuosi*, *viikko* ym., myös ajanjaksoon viittavaa sanaa *kausi*.

Muotissa *aika menee jotenkin* ovat *mennä*-verbin täydennyksinä tavan adverbis, joilla kuvataan ajan kulumisen tapaa:

- (6) Yhdeksän kuukautta meni niin, etten oikeastaan halunnut nähdä ketään enkä lähteä yhtään minnekään.

Tavan adverbialleina käytetään samoja adverbialleja kuin elollisen ja elottoman subjektitarkoitteen siirtymisen tavan kuvaamisessa. Myös

ajan kulumisen ilmaisuissa käytetään eniten adverbia *hyvin*, esimerkiksi *vuosi/päivä/kausi meni hyvin* ym.

5.5. Liikkumisen tai muutoksen tavan ilmaisu

Muutoksen tapaa ilmaisevaa muottia *jollakulla menee jotenkin* esiintyy aineistossa melko paljon – 226 esiintymää. *Mennä*-verbin tärkeimpiä tehtäviä on kuvata siirtymisen tai muutoksen tapaa. Harvat verbit saavat täydennykseksen tavan tai välineen adverbialin. Tavan adverbialin saa kuitenkin *mennä-verbi* merkityksessä ‘sujua’. Adverbiali on tällöin jokseenkin pakollinen. Täydennyksen puuttuminen antaa ymmärtää, että asiat sujuvat hyvin. (VISK § 489.) Muotti *jollakulla menee jotenkin* on adessiivikonstruktio, jolla kuvataan staattista tilannetta.

- (7) Niillä meni tosi huonosti, ja se mun bestis jopa sano inhoavansa sitä jätkää.

Elottoman subjektitarkoitteen muotissa ilmaistaan abstraktien käsitteiden ominaisuuden muutosta ja ehkäpä tilassa pysymistä:

- (8) Lasten ja nuorten urheilulla menee ainakin määrällisesti hyvin.

Muotti *jollakulla menee jotenkin* ilmaisee siis elollisen subjektitarkoitteen tilassa pysymisen ominaisuuksia ja abstraktien käsitteiden ominaisuuden muutosta.

Liikkumisen tapaa ilmaisevissa muoteissa *jokin menee jotenkin* ja *joku menee jotenkin* verbi *mennä* saa täydennykseksi tavan adverbialin. Tavan adverbialit määrittävät verbin ja sen täydennysten kokonaisuutta.

- (9) Alku on mennyt odotetusti, Laukka kuvasi.

Muotin *jokin menee jotenkin* täydennyksistä esiintyy eniten tavan adverbiali *hyvin* (117 kertaa) ja *huonosti* (76 kertaa).

5.6. Toimintaan ryhtyminen

Muotilla *joku menee toimintaan* ilmaistaan elollisen olion siirtymistä toiminnan tilaan. Elollinen olio ryhtyy tai suostuu tekemään jotakin. Tähän muottiin on sijoitettu virkkeet, joissa adverbialitäydennys on joko illatiivissa tai allatiivissa. Yleensä toimintaan ryhtymistä ilmaistaan MA-infinitiiveillä, jotka jäävät tilanpuutteen vuoksi tämän artikkelin ulkopuolelle.

Esimerkkilauseessa (10) elollinen subjektitarkoite aiheuttaa abstraktin käsitteen hupenemisen, joten tätä lausetta voisi pitää kausatiivisena.

(10) Meidän voimat menivät perässä juoksemiseen.

Valtaosa *jokin menee toimintaan* -muotin lauseista kuvaa abstraktien käsitteiden kulumista tai hupenemista. Konkreettiset elottomat entiteetit siirtyvät enimmäkseen myyntiin.

5.7. Omistukseen siirtyminen

Muotti *jokin menee jollekulle* kuvaa elottoman subjektitarkoitteen siirtymistä inhimillisen tekijän omistukseen. Koska aineisto on sanomalehtitekstiä, siinä esiintyy paljon lauseita urheilu-uutisista, joissa kerrotaan, kenelle palkinto, voitto ym. on mennyt. Tässä muotissa esiintyy runsaasti myös aineellisen tuen siirtymistä joko konkreettiselle inhimilliselle tekijälle tai ihmisiä ja paikkoja edustavalle organisaatiolle. Muotin *jokin menee jollekulle* käsiterakenteen kuvaus on samanlainen kun spataalisen siirtymän käsiterakenteen kuvaus, mutta taustana on possessiivinen kenttä:

(11) Kolmas palkinto meni Lahden muotoiluinstituuttiin Antero Mikkoselle.

Muotilla *jokin menee jollekulle* kuvataan elottoman subjektitarkoitteen siirtymistä inhimillisen tekijän omistukseen. Elottomana subjektitarkoitteena toimivat konkreettisten entiteettien lisäksi käsitteet, joiden konkreettisuuden ja abstraktisuuden välinen raja on melko sumea.

5.8. Muuttuminen

Muotissa *jokin menee joksikin* verbi *mennä* käyttäytyy muutosverbinä. Muotti ilmaisee elottoman subjektitarkoitteen muuttumista tavallisesta poikkeavaksi. Verbin täydennyksenä on joko translatiivimuotoinen substantiivi tai adjektiivi, joka käyttäytyy adverbialina. Tulopaikkaa vastaa subjektitarkoitteen muutoksen jälkeinen tila. Esimerkkilauseen (12) voisi tulkita siten, että jokin neutraali toiminta viedään oikeuteen ja se muuttuu oikeusjutuksi.

(12) Asia menee oikeusjutuksi.

Muotti *jokin menee joksikin* ilmaisee konkreettisen tai abstraktin elottoman subjektitarkoitteen muuttumista tavallisesta poikkeavaksi. Muutosta edeltävää tilaa ei kuvata.

5.9. Verbin *mennä* kollokaatiot

Muutosta ilmaisevia kollokaatioita voi käsitellä muotin *jokin menee joksikin* alalajina. *Mennä*-verbi muodostaa erittäin paljon kollokaatioita, koska sitä käytetään tavan ilmaisuissa ja abstraktien käsitteiden ilmaisuissa. Taulukko 4 esittää aineistossa esiintyviä *mennä*-verbin kanssa kollokoivia sanoja.

Hyvin suurella osalla *mennä*-verbin kollokaatioita ilmaistaan epäonnistumista, mutta jonkin verran myös onnistumista. *Mennä*-verbin kanssa kollokoivat adverbit, adpositiot ja partikkelit, joilla ilmaistaan usein hajoamista tai levälleen menoa. Adverbimaisesti käytetään myös monia illatiivimuotoisia substantiiveja, jotka *mennä*-verbin kanssa kuvaavat asiointilan tai tapahtuman (epä)onnistumista: *kaikki meni nappiin*. Partikkeli *läpi* esiintyy ylivoimaisesti 260 kertaa. Tällä kollokaatiolla ilmaistaan enimmäkseen abstraktien käsitteiden onnistumista tai epäonnistumista. Raja, suhde ym. voi mennä rikki, kuten esimerkkilauseessa (13).

(13) Ja jos suunta jatkuu, 25 prosenttia menee rikki kirimättäkin, puoluesihteri uhosi.

TAULUKKO 4. *Verbin mennä kollokaatiot*

Kollokaatio	Määrä aineistossa	Kollokaatio	Määrä aineistossa
<i>läpi</i>	260	<i>mönkään</i>	40
<i>ohi</i>	180	<i>nurin</i>	39
<i>naimisiin</i>	167	<i>jonkun piikkiin</i>	37
<i>konkurssiin</i>	155	<i>poikki</i>	29
<i>pieleen</i>	132	<i>umpeen</i>	29
<i>pitkälle</i>	105	<i>pitemmälle</i>	28
<i>johonkin päin</i>	103	<i>kiinni</i>	27
<i>perille</i>	99	<i>vikaan</i>	26
<i>hukkaan</i>	96	<i>sivu suun</i>	25
<i>sekaisin</i>	84	<i>menojaan</i>	24
<i>rikki</i>	74	<i>päin jotakin</i>	23
<i>pilalle</i>	67	<i>tiliin</i>	20
<i>ristiin</i>	56	<i>tukkoon</i>	15
<i>pois</i>	42	<i>solmuun</i>	10

Spatiaalisen siirtymisen lisäksi elollinen subjektitarkoite siirtyy johonkin tilaan. Tässä merkityksessä käytetään kollokaationa esimerkiksi vajaaparadigmaista substantiivia *naimisiin*. Kollokaatioita *naimisiin* ja *kihloihin* käytetään ainoastaan *mennä*-verbin kanssa.

6. Verbin *lähteä* käyttökontekstit

6.1. Verbin *lähteä* merkityksistä ja täydennyksistä

Suomen kielen perussanakirjan (1996) mukaan on *lähteä*-verbin peruserkitys ‘alkaa mennä’ tai ‘kulkea pois’. Lisäksi sillä ilmaistaan irtautumista, lähtöisin olemista, käsityksen tms. perustumista johonkin ja johonkin ryhtymistä. Verbi *lähteä* voi saada tulo- tai erosijaisen täydennyksen, jollaisena voi olla substantiivi-, adpositio- tai adverbilauseke:

Hän lähtee Espooseen ~ syömään ~ Tamperele ~ rajan taakse ~ kauas ~ kauaksi ~ Espoosta ~ Tampereelta ~ rajan takaa ~ kaukaa (VISK § 1225).

Verbiä *lähteä* käytetään elollisen subjektitarkoitteen toimintaa kuvaavissa lauseissa enemmän kuin elottoman. Taulukossa 5 esitetään *lähteä*-verbin muottien käyttötaajuus yhden täydennyksen kanssa. Taulukon avulla halutaan selvittää, millaisissa muoteissa *lähteä*-verbiä olisi mahdollista käyttää ilman valinnaisia täydennyksiä.

TAULUKKO 5. *Isompia ryhmiä muodostavat lähteä-verbin muotit yhden täydennyksen kanssa*

Elollinen	Määrä aineistossa	Määrä aineistossa	Eloton
<i>joku lähtee toimintaan</i>	196	14	<i>jokin lähtee toimintaan</i>
<i>joku lähtee johonkin</i>	177	120	<i>jokin lähtee johonkin</i>
<i>joku lähtee jostakin</i>	134	87	<i>jokin lähtee jostakin</i>
<i>joku lähtee jolloinkin</i>	46	29	<i>jokin lähtee jolloinkin</i>
<i>joku lähtee</i>	30	7	<i>jokin lähtee</i>
<i>joku lähtee jotenkin</i>	25	33	<i>jokin lähtee jotenkin</i>
<i>joku lähtee joksikin</i>	24	0	<i>jokin lähtee joksikin</i>
<i>joku lähtee suuntaan</i>	1	46	<i>jokin lähtee suuntaan</i>
<i>joku lähtee jollekulle</i>	0	10	<i>jokin lähtee jollekulle</i>

Taulukosta 5 selviää, että elollisen olion lauseita käytetään ilman pakollisia täydennyksiä enemmän kuin elottoman olion lauseita. Eniten käytetään johonkin toimintaan ryhtymistä ilmaisevaa elollisen olion muottia *joku lähtee toimintaan*. Eloton subjektitarkoite ryhtyy toimintaan melko harvoin. Liikeverbien perusmerkitystä, paikasta toiseen siirtymistä, kuvaavaa muottia *joku lähtee johonkin* käytetään elollisen subjektitarkoitteen lauseissa 177 kertaa, elottoman subjektitarkoitteen lauseissa sen sijaan 120 kertaa. Erosijaisia muotteja *joku lähtee jostakin* ja *jokin lähtee jostakin* käytetään huomattavan paljon. Temporaalista siirtymää kuvaavia muotteja *joku lähtee jolloinkin* ja *jokin lähtee jolloinkin* esiintyy suh-

teellisen runsaasti. *Lähteä*-verbiä käytetään myös ilman eksplisiittisesti ilmaistuja täydennyksiä muotissa *joku lähtee*. *lähteä*-verbin käyttö on siis suhteellisen säännöllistä ja rajattua; sen muotit muodostavat selvästi havaittavia ryhmiä myös monen täydennyksen kanssa. Taulukko 6 kuvaa *lähteä*-verbin täydennyksiä, jotka on poimittu kaikista *lähteä*-verbin sisältävistä lauseista. Täydennyksien määrää ei ole laskettu yhteen, koska yhdessä virkkeessä saattaa olla monta täydennystä, esimerkiksi: *joku lähtee jostakin jolloinkin johonkin joksikin*.

TAULUKKO 6. Verbin *lähteä* täydennyksiä

Täydennys	<i>joku</i>	<i>jokin</i>
<i>toimintaan</i>	1019	63
<i>jolloinkin</i>	753	514
<i>jostakin</i>	727	521
<i>johonkin</i>	708	188
<i>jotenkin</i>	334	93
<i>jonakin</i>	139	10
<i>johonkin suuntaan</i>	103	243
<i>jollakin</i>	98	15
<i>jossakin</i>	80	44
<i>joksikin</i>	73	0
<i>jostakin syystä</i>	44	0
<i>joksikin aikaa</i>	37	0
<i>summalla</i>	1	1
<i>jollekulle</i>	0	16
<i>joltakin</i>	0	8

Verbin *lähteä* aineistossa on 3 314 lausetta, joissa *lähteä*-verbi on finiittisessä muodossa. Niistä 1 267 lausetta sisältää temporaalisen ilmauksen *jolloinkin*. Siis kolmannes *lähteä*-verbin lauseista ilmaisee siirtymisen ajankohdan merkitystä. Lauseista 1 248 sisältää erosijamuotoisen

adverbiaalitäydennyksen *jostakin*; vastaavasti elottoman subjektitarcoitten muuttia *joku lähtee jostakin* on 727 esiintymää ja elottoman subjektitarcoitten muuttia *jokin lähtee jostakin* 521 esiintymää. Toinen kolmannes *lähteä*-verbin lauseista palvelee *jostakin* paikasta kulkemisen merkitystä. Runsaasti käytetään myös elollisen olion siirtymistä johonkin toiminnan tilaan. Toiminnan ilmaisuna käytetään enimmäkseen adverbistuneita tilan tai tapahtuman ilmauksia. Täydennykseen *toimintaan* on laskettu illatiivi- ja allatiivimuotoiset adverbiaalitäydennykset, esim. *matkaan*. Seuraavissa alaluvuissa käsittelemme tarkemmin *lähteä*-verbin frekventeimpiä merkitys yhteyksiä.

6.2. Liikkumisen alku

Yleensä liikkeen suuntaisuus ilmenee paikallissijan ja verbilekseemin sijasta. Paikallissijasta (ero- tai tulosija) ei kuitenkaan aina voi päätellä, fokusoiko verbi lähtökohtaa vai pääte pistettä. Spatiaalisissa ilmaisuissa erosijainen adverbiaalitäydennys on *lähteä*-verbin valenssin vaatima pakollinen täydennys, vaikka sitä ei ole syntaksissa eksplisiittisesti esitetty. Tulosijainen paikan adverbiaali on vapaa määräite. Näiden muotien taustalla on ajatus poistumisesta tapahtumahetkellä tai puhehetkellä olevasta paikasta. Aikakerros kuvaa taas liikkumisen alkua, siirtymisen lopputila ei ole varma tai tärkeä:

(14) Minä lähdin kotiin.

Esimerkkilauseen (14) voisi tulkita seuravaasti: puhuja alkoi liikkua kotiin tapahtumahetkellä olevasta paikasta eikä ole varma, tuliko perille vai ei. Muotissa *jokin lähtee johonkin* kuvataan moottorin voimalla liikkuvien elottomien subjektitarcoitten liikkumista puhe- tai tapahtumahetkellä olevasta paikasta eksplisiittisesti ilmaistun paikan suuntaan. Esimerkkilause (15) kuvaa sairausauton kulkemista tapahtumahetkenä tai puhehetkenä olevasta paikasta Vesalaan päin, mutta perille tulo ei ole *lähteä*-verbin käsiterakenteessa mainittu.

(15) Poliisi lähetti paikalle kuusi partiota ja lisäksi Vesalaan lähti sairausauto.

Elottoman subjektitarkoitteen sisältämät lauseet kuvaavat dynaamista liikettä. *Jokin lähtee*-muotissa käytetään elotonta subjektitarkoitetta vain kahdessa merkityksessä: ‘alkaa liikkua’ ja ‘irrota’. Liikkumisen alku merkitään verbin käsiterakenteessa aikakerrokseen. Liikkumisen alkuun osallistuvat ainoastaan moottorin voimalla liikkuvat elottomat entiteetit.

6.3. Johonkin perustuminen

Inkoatiivista liikettä kuvataan johonkin pohjautumisen tai perustumisen merkityksessä ja elottoman subjektitarkoitteen sijainnin alkua ilmaisevissa merkityksissä. Inkoatiivista liikettä kuvaavien lauseiden taustana on mentaalinen kenttä. Siinä kentässä liikutaan mentaalisten toimintojen tasolla. Esimerkkilause (16) voidaan tulkita seuraavasti: ihmisen toiminta pohjautuu johonkin abstraktiin käsitteeseen kuten ajatukseen tai ideaan.

(16) Lähdin koko ajan siitä, että kanne oli perusteeton.

Myös kaikki muotin *jokin lähtee jostakin* lauseet kuvaavat abstraktin entiteetin inkoatiivista liikettä. Niillä kuvataan konkreettisen esineen valmistamisen ja toiminnan lähtökohtia.

6.4. Sijainnin alku

Sijainnin alkua ilmaistaan elottoman subjektitarkoitteen muotilla *jokin lähtee jostakin*. Myös tässä yhteydessä on kyseessä inkoatiivinen liike. Esimerkkilause (17) kuvaa maantieteellisten entiteettien sijainnin lähtöpaikkaa. Sijainnin alkua ilmaisevissa lauseissa on erosijainen paikan adverbiaali verbin pakollisena täydennyksenä.

(17) Martinlaakson rata lähtee Huopalahdesta, joka on viimeinen VR:n oma asema reitillä.

Muotteja, joissa on erosijainen paikan adverbiaali, käytetään enimmäkseen elollisen subjektitarkoitteen liikkeen ja inkoatiivisen liikkeen ilmaisemisessa. Muotilla *joku lähtee jostakin* kuvataan inhimillisen teki-jän poistumista olinpaikasta, eroamista jostakin virasta ja spatiaalisen liikkumisen alkua. Elollisen ja elottoman subjektitarkoitteen yhteinen merkitys tässä muotissa on johonkin pohjautuminen tai perustuminen. Muottia *jokin lähtee jostakin* käytetään maantieteellisten entiteettien sijainnin lähtöpaikan ilmauksissa.

6.5. Poistuminen ja eroaminen

Verbiä *lähtee* on mahdollista käyttää ilman eksplisiittisesti esitettyjä täydennyksiä. Tällä tavalla ilmaistaan teeman poistumista ja eroamista. Ilman täydennyksiä käytettävillä muoteilla ilmaistaan elottoman ja elollisen subjektitarkoitteen liikkumisen eri merkityksiä. Muotit *joku lähtee* ja *jokin lähtee* ilmaisevat poistumista (18) tai eroamista (19). Poistuminen vaatii elollisen olion omavoimaista liikettä. Eroaminen on pragmaattisista syistä ominaista ainoastaan ihmisille.

(18) Nyt sotilaat ovat lähteneet ja vieneet kaiken liikenevän mennessään.

(19) Kun yksi kanslisti lähtee, se tuntuu muiden niskassa.

Muottia *joku lähtee johonkin* käytetään usein poistumisen ajankohtaa ilmaisevan täydennyksen kanssa *joku lähtee johonkin jolloinkin*. Tämän muotin opettaminen suomea opiskeleville on erityisen tärkeää siinä mielessä, että tulopaikka ja ajankohta ovat lauseessa eksplisiittisesti esitettyjä, mutta ajankohta ilmaiseekin puhe- tai tapahtumapaikasta poistumisen ajankohtaa.

6.6. Irtoaminen

Elottoman subjektitarkoitteen sisältämät lauseet kuvaavat dynaamista liikettä. Muotissa *jokin lähtee* käytetään elotonta subjektitarkoitetta vaan kahdessa merkityksessä: 'alkaa liikkua' ja 'irrota'. Kun kyseessä on irtoaminen, käsiterakenteessa kuvattuna lähtöpaikkana on referenssin pinta,

jossa esine tai asia on kiinni. Esimerkkilauseissa (20) ja (21) tukka ja jää irtoavat paikasta, jossa ovat olleet kiinni:

- (20) Aulassa käppäili vastaan, pyöreärillinen mies, jonka tukka oli puoliksi lähtenyt.
- (21) Kun jäät lähtevät Katajainen muuttaa talvikodistaan Vuosaaresta Kuivasaaren linnakkeelle avomerren laitaan.

Ilman täydennyksiä esiintyviä muotteja käytetään enimmäkseen elollisen subjektitarkoitteen liikkeen ilmaisemisessa. Muotilla *joku lähtee* kuvataan inhimillisen tekijän poistumista olinpaikasta ja eroamista jostakin virasta. Muottia *jokin lähtee* käytetään irtoamisen ilmauksissa.

6.7. Toimintaan ryhtyminen

Muotit *joku lähtee toimintaan* ja *jokin lähtee toimintaan* ilmaisevat johonkin ryhtymistä. Toiminnan ilmaisuna käytetään enimmäkseen adverbistuneita tilan tai tapahtuman ilmauksia:

- (22) Ne lähti pilkille, naureskeli kertoja.

Elollisen subjektitarkoitteen spatiaalista liikettä kuvaavat esimerkkilauseet (23) ja (24). Esimerkkilauseen (23) tulkinta voisi olla seuraava: ihmellinen tekijä siirtyy tapahtumahetkenä olevasta paikasta aikomuksena tehdä jotakin, mutta ei ehdi paikalle. Esimerkkilauseessa (24) ihmellinen tekijä siirtyy tapahtumahetkenä olevasta paikasta aktiiviseen toiminnan tilaan. Pakoon lähteminen on vahvasti spatiaalinen toiminta, koska se edellyttää maantieteellistä paikanmuutosta.

- (23) Mökkiläinen lähti pelastustoimiin, mutta veden varaan joutuneet vajosivat pinnan alle.

- (24) Mies oli napannut rahaa ja lähtenyt pakoon.

Elottoman subjektitarkoitteen spatiaalista liikettä kuvaa esimerkkilause (25). Artikkelin aineistossa eloton subjektitarkoite pystyy ryhtymään toimintaan ainoastaan moottorin voimalla.

(25) Matkaan lähti 46 sivuvaunua.

Esimerkkilause (26) kuvaa elollisen subjektitarkoitteen inkoatiivista liikettä. Johonkin toiminnan tilaan ryhtyminen ei edellytä spatiaalista liikettä. Se kuvaa pikemminkin toiminnan alkua. Molemmissa esimerkkilauseissa ryhmä ihmisiä päättää tai alkaa tehdä jotakin.

(26) Varustamot ovat lähtemässä pikku hiljaa uushankintoihin, varsinkin Baltian maissa.

Inkoatiivista liikettä ilmaisee esimerkkilause (27), joissa abstrakti eloton subjektitarkoite siirtyy toiminnan tilaan.

(27) Järjestön talous oli lähtenyt syöksykierteeseen.

Pääsääntöisesti johonkin ryhtymistä ja tekemään rupeamista ilmaistaan lauseilla, joissa finiittimuotoisen *lähteä*-verbin täydennyksenä on *MA*-infinitiivin illatiivinmuotoinen täydennys, esimerkiksi *Jotkut muut lähtevät etelän rannoille lomailemaan*.

6.8. Ammattiin ryhtyminen

Muotti *joku lähtee joksikin* ilmaisee elollisen subjektitarkoitteen ryhtymistä johonkin ammattiin. *Lähteä*-verbin täydennyksenä on adverbiaalisesti käyttäytyvä translatiivimuotoinen substantiivi. Tulopaikkaa vastaa subjektitarkoitteen muutoksen jälkeinen tila. Esimerkkilauseen (28) voisi tulkita siten, että inhimillinen tekijä aloittaa toiminnan jossakin virassa.

(28) Paikka tuli auki, kun Arja Alho lähti ministeriksi.

Muotin *joku lähtee joksikin* taustana on identifioiva kenttä, jolla ilmaistaan ominaisuuksien muutosta. Muotti *joku lähtee joksikin* ilmaisee elollisen subjektitarkoitteen ryhtymistä johonkin ammattiin.

6.9. Suunnan ilmaiseminen

Verbi *lähteä* ei kuvaa siirtymisen lopputilan toteutumista. Tätä havaintoa tukee runsas suuntailmausten käyttö *lähteä*-verbin kanssa. Suunta-ilmauksina käytetään tulosijaisia adverbiaalitäydennyksiä, adpositioita ja partikkeleita. Aineisto on sanomalehtitekstiä ja siinä esiintyy paljon pörssitiedotteita: kurssit, korot, osakkeet, dollarin arvo ym. lähtevät laskuun (14 kertaa), nousuun (8 kertaa) ja kasvuun (7 kertaa).

- (29) Esimerkiksi 1980-luvulla sattui useita heilahteluja, joissa suotuisa kehitys taittui ja lähti nopeasti nousuun.

Abstraktin subjektitarkoitteen liikkeen suunnan ilmaisuissa ei käytetä suuntaa ilmaisevaa paikan adverbiaalia. Elollisen subjektitarkoitteen liikkumista johonkin suuntaan käytetään tulosuunnan täydennyksien kanssa.

6.10. Verbin *lähteä* kollokaatiot

Toiminnan alkua ilmaisevia kollokaatioita voi pitää muotin *joku lähtee toimintaan* alalajina. Verbi *lähteä* muodostaa pienen määrän eri kollokaatioita, mutta niitä käytetäänkin usein. Taulukko 7 esittää aineistossa esiintyviä *lähteä*-verbin kanssa kollokoivia sanoja.

Verbin *lähteä* kollokaatiot edustavat muotteja *joku lähtee toimintaan* ja *jokin lähtee toimintaan*. Eniten kollokoivat *lähteä*-verbin kanssa adverbiksi leksikaalistuneet allatiivi- ja illatiivimuotoiset nominit *liikkeelle* ja *käyntiin*. Niitä käytetään ainoastaan *lähteä*-verbin kanssa, ja niillä ilmaistaan elollisen, elottoman ja abstraktin subjektitarkoitteen toiminnan alkua. Kollokaatiota *liikkeelle* esiintyy aineistossa 501 kertaa, kollokaatiota *käyntiin* 106 kertaa. Kollokaatiota *liikkeelle* käytetään niin elollisen, moottorin voimalla liikkuvan elottoman entiteetin toiminnan alun ilmaisuissa, esimerkkilause (30), kuin abstraktien käsitteiden toiminnan alun ilmaisuissakin, esimerkkilause (31).

- (30) Kun juna lähti liikkeelle, on sitä mahdoton enää pysäyttää.

- (31) Pietikäisen ura lähti liikkeelle reippaasti.

TAULUKKO 7. Verbin lähteä kollokaatiot

Kollokaatio	lähteä
<i>liikkeelle</i>	501
<i>siitä</i>	330
<i>käyntiin</i>	106
<i>pois</i>	101
<i>matkaan</i>	63
<i>nousuun</i>	41
<i>kisaan</i>	29
<i>laskuun</i>	23
<i>otteluun</i>	20
<i>mukaan</i>	20
<i>omille teilleen</i>	18
<i>pakoon</i>	18
<i>eläkkeelle</i>	17

Johonkin pohjautumista ja perustumista ilmaistaan myös kollokaatiolla *siitä*, jota esiintyy aineistossa 330 kertaa.

- (32) Myönteinen ajattelu lähtee aina siitä, että tämän huonommaksi ei voi enää tulla.

Sekä *muotti joku lähtee toimintaan* että *muotti jokin lähtee toimintaan* ilmaisevat ryhtymistä johonkin ja toiminnan alkua. Toimintaan ryhtyminen edellyttää inhimillisen tekijän läsnäoloa.

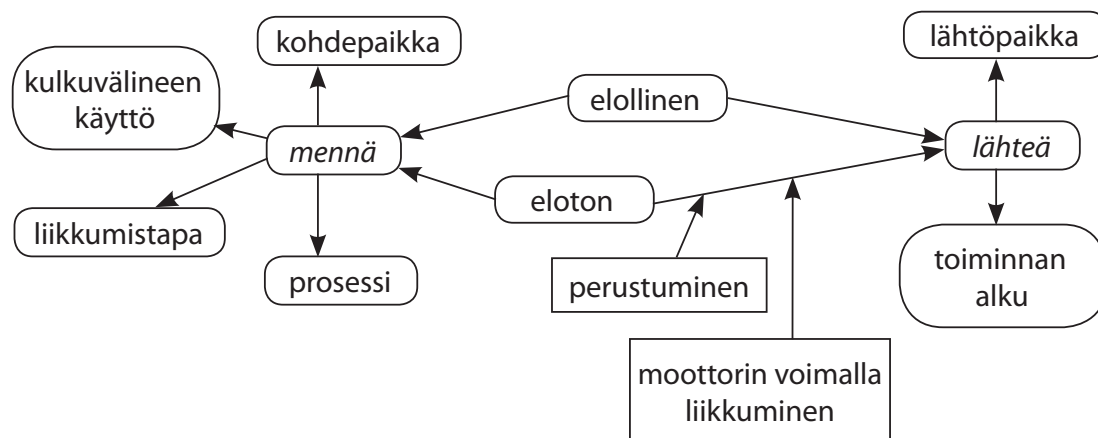
7. Verbien *mennä* ja *lähteä* käyttöyhteyksien vertailu

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää frekventeimmät *mennä*- ja *lähteä*-verbien käyttöyhteydet ja löytää niiden käytössä säännöllisyyksiä, joita voisi hyödyntää opetustarkoituksiin. Vaikka tässä tutkimuksessa on taustalla vironkielisen oppijan näkökulma, *mennä*- ja *lähteä*-verbien

käytön tarkkaan analyysiin pohjautuva tieto auttaa myös muunkielisiä suomenoppijoita.

Tutkimus tukee aikaisempia tuloksia, joiden mukaan *lähteä*- ja *mennä*-verbeillä on eri tehtävät. Verbiä *mennä* käytetään ilmaistaessa johonkin päämäärään liikkumista, liittymistä joukkoon, abstraktien käsitteiden siirtymistä, liikkumisen tai muutoksen tapaa, toimintaan ryhtymistä, omistukseen siirtymistä ja muuttumista tavallisesta poikkeavaksi.

Verbiä *lähteä* puolestaan käytetään ilmaistaessa liikkumisen alkua, johonkin perustumista, sijainnin alkua, eroamista ja poistumista, irtoamista, toimintaan ryhtymistä, lähetetyksi tulemista, ammattiin ryhtymistä ja johonkin suuntaan liikkumista. Kuvio 3 esittää *mennä*- ja *lähteä*-verbien frekventimpien käyttöyhteyksien vertailun.

KUVIO 3. Verbien *mennä* ja *lähteä* käyttöyhteyksien vertailu

Tärkein ero *mennä*- ja *lähteä*-verbien välillä on se, että muuttia *joku menee johonkin* käytetään elollisen subjektitarkoitteen spatiaalisen siirtymisen ilmaisuissa, joissa siirtymisen lähtöpaikka ei ole tiedossa tai tärkeä. Siirtymisen lopputuloksen toteuttamisesta ollaan varmoja. Muotti *joku lähtee johonkin* kuvaa elollisen subjektitarkoitteen siirtymistä puhe- tai tapahtumahetkellä olevasta paikasta eksplisiittisesti ilmaistun paikan suuntaan. Päätepisteeseen ehtiminen ei ole varmaa.

Verbi *lähteä* ilmaisee toiminnan alkua, kun taas *mennä*-verbi ilmaisee toiminnan prosessia. Verbi *mennä* on yleisempi kuin verbi *lähteä*,

ja se muodostaa enemmän muotteja; varsinkin abstraktien ilmaisujen muotit muodostetaan *mennä*-verbillä.

Verbiä *mennä* käytetään useammin kuin *lähteä*-verbiä myös elottomien olioiden toiminnan kuvaamiseen. Muottia *jokin menee johonkin* käytetään elottoman subjektitarkoitteen siirtymisen ilmaisuissa, rahan ja ajan kulumisen sekä abstraktien käsitteiden liikkumisen kuvaamiseen. Muotilla *jokin lähtee johonkin* ilmaistaan esineen liikkumista moottorin voimalla puhe- tai tapahtumahetkellä olevasta paikasta eksplisiittisesti ilmaistun paikan suuntaan sekä elottoman subjektitarkoitteen lähetetyksi tulemistä.

Muotteja, joissa on vain erosijainen paikan adverbiaali, käytetään arikkelin aineistossa *lähteä*-verbin kanssa. Muotilla *joku lähtee jostakin* kuvataan inhimillisen tekijän poistumista olinpaikasta, eroamista jostakin virasta ja spatiaalisen liikkumisen alkua. Tässä muotissa elollisen ja elottoman subjektitarkoitteen yhteinen merkitys on johonkin pohjautuminen tai perustuminen.

Muotilla *joku lähtee* kuvataan inhimillisen tekijän poistumista olinpaikasta ja eroamista jostakin virasta. Muottia *jokin lähtee* käytetään sen sijaan moottorivoimalla liikkuvien subjektitarkoitteiden paikanmuutoksen kuvaamisessa ja irtoamisen ilmauksissa. Muottia *jokin menee* käytetään ainoastaan abstraktien käsitteiden häviämisen ilmaisuissa.

Muotit *joku lähtee toimintaan* ja *jokin lähtee toimintaan* ilmaisevat molemmat ryhtymistä johonkin ja toiminnan alkua. Muottia *joku menee toimintaan* käytetään ilmaisuissa, joissa elollinen subjektitarkoite ryhtyy tai suostuu tekemään jotakin. Valtaosa muotin *jokin menee toimintaan* lauseista kuvaa abstraktien käsitteiden kulumista tai hupenemista.

Verbi *lähteä* muodostaa *mennä*-verbiin verrattuna vähemmän muotteja, mutta on säännöllisempi. *Lähteä*-verbin aineisto muodostaa ryhmiin jaottelussa visuaalisesti huomattavia yhtenäisiä jaksoja, *mennä*-verbissä esiintyy enemmän vaihtelevuutta. *Mennä*- ja *lähteä*-verbien tutkimuksen tuloksena selvisi, että näiden verbien välillä ei ole semanttista synonyymisyyttä – taustalla piilee aina lähtöpaikka vs. päätepiste-distributio.

8. Päätelmiä ja jatkomahdollisuuksia

Suomen sanomalehtikielen tarkastelu osoittaa vakuuttavasti, että verbeillä *mennä* ja *lähteä* on melko selvästi rajattu käyttöalue sekä muottien että kollokaatioiden osalta: täydennysjakauma perustuu yhtäältä toiminnan alun ja prosessin, toisaalta lähtöpaikan ja päätepisteen distributioon. Tämä tulos on hyödynnettävissä sekä opetuksen kehittämisessä että jatkotutkimuksen suunnittelussa.

Opetuskokemusten pohjalta tiedetään, että vironkieliset oppijat olettavat suomen verbien *mennä* ja *lähteä* toimivan synonyymisesti. Oppijoiden oletus pohjautuu heidän havaitsemaansa lähde- ja kohdekielen verbien samankaltaisuuteen, mutta myös lähdekielen suppletiiviseen paradigmaan, jossa *minema : lähen* ovat rakenteellisesti täydennysjakauksissa. Tällaisessa tilanteessa on helppo rakentaa lähde- ja kohdekielen kielellisten elementtien välille yksi-yksi-suhde, johon sisältyy myös oletettu *mennä*- ja *lähteä*-verbien synonyymien käyttö. Vasta kun kohdekielen järjestelmä on opittu, oppijankieli lähestyy natiivikielen käytön huomattavasti kompleksisempaa semanttista todellisuutta. Ekspliisiittinen tieto *mennä*- ja *lähteä*-verbien käyttökonteksteista ja niiden jakaumasta edistää ja nopeuttaa kohdekielen järjestelmän oppimista. Oppimisen alkuvaiheessa saattaa olla apua jo siitä, että oppija heti aluksi tiedostaa *mennä*- ja *lähteä*-verbien jakauman toisaalta toiminnan alun ja prosessin, toisaalta lähtöpaikan ja päätepisteen osalta. Tämän tutkimuksen tulosten pohjalta on myös mahdollista kehittää erikielisille ja -tasoisille oppijaryhmille tarkoitettuja oppimateriaaleja *mennä*- ja *lähteä*-verbien prototyyppisistä käyttökonteksteista.

Tutkimustietoa viron- tai muunkielistenkään oppijoiden *mennä*- ja *lähteä*-verbien käyttökonteksteista ja niiden oppimisesta ei toistaiseksi vielä ole. Natiivisuomen *mennä*- ja *lähteä*-verbien käyttökontekstien vertailu tarjoaa siten puitteet myös oppijansuomen tutkimukselle.

Kiitokset

Tutkimusta ovat rahoittaneet Viron Tiedesäätiö (grant 8240 “Lähtekeelee mõju ja teise keele omandamine: korpuspõhine uurimus” ja grant MJD104 “Symmetry of the cross-linguistic influence in the acquisition of closely related languages”) ja Ruotsin valtionpankin juhlarahasto.

Lähteet

- Abrahamsson, Nicklas, Kenneth Hyltenstam 2009. Age of onset and native-likeness in a second language: listener perception versus linguistic scrutiny. – *Language Learning* 59 (2), 249–306. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9922.2009.00507.x>
- Arabski, Janusz 1979. *Errors as Indications of the Development of Interlanguage*. Katowice: Uniwersytet Slasky.
- Bahns, Jens, Moira Eldaw 1993. Should we teach EFL students collocations? – *System* 21 (1), 101–114. [http://dx.doi.org/10.1016/0346-251X\(93\)90010-E](http://dx.doi.org/10.1016/0346-251X(93)90010-E)
- Brunni, Sisko 2009. Verbi fraseologisena yksikkönä L2-opetuksessa. – Esitelmä kielitieteen päivillä Jyväskylässä 14.–16.5.2009.
- CSC-Tietotekniikan keskus 2004. Suomen sanomalehtikielen taajuussanasto. <http://www.csc.fi/tutkimus/alat/kielitiede/taajuussanasto-B9996/view> (1.3.2012).
- Escudero, Paola, Michael Sharwood Smith 2001. Reinventing the native speaker: or ‘What you never wanted to know about the native speaker so never dared to ask.’ – Anna Nizegorodcew, Susan Foster-Cohen (Eds.). *EuroSLA Yearbook 1*. Amsterdam: John Benjamins, 275–286.
- EKG I = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1993. *Eesti keele grammatika I. Morfoloogia. Sõnamoodustus*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut.
- EKG II = Erelt, Mati, Reet Kasik, Helle Metslang, Henno Rajandi, Kristiina Ross, Henn Saari, Kaja Tael, Silvi Vare 1993. *Eesti keele grammatika II. Süntaks, lisa: kiri*. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituut
- Hakulinen, Auli, Fred Karlsson 1979. *Nyky-suomen lauseoppia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 350*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- ISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. *Iso suomen kielioppi*. Suomalaisen Kirjalli-

- suuden Seuran toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jantunen, Jarmo H. 2009. Minulla on aivan paljon rahaa. Fraseologiset yksiköt suomen kielen opetuksessa. – *Virittäjä* 113 (3), 356–381.
- Karlsson, Fred 2009. Suomen peruskielioppi. 4., laajennettu ja uudistettu painos. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 378. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kikas, Kristel 2002. Mida sisaldab Heinrich Stahlin Vocabula? Tartu Ülikooli eesti keele õppetooli toimetised 21. Tartu: Tartu Ülikool.
- Lado, Robert 1957. *Linguistic Across Cultures*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Lesniewska, Justyna 2006. Is cross-linguistic influence a factor in advanced EFL learners' use of collocations? – Janusz Arabski (Ed.). *Cross-Linguistic Influences in the Second Language Lexicon*. Clevedon: Multilingual Matters, 65–77.
- Meunier, Fanny 1998. Computer tools for the analysis of learner corpora. – Sylviane Granger (Ed.). *Learner English on Computer*. London: Longman, 19–37.
- Mäntylä, Katja 2004. *Idioms and Language Users. The Effect of the Characteristics of Idioms on their Recognition and Interpretation by Native and Non-native Speakers of English*. Jyväskylä Studies in Humanities 13. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Nenonen, Marja 2002. *Idiomit ja leksikko. Lausekeidiomien syntaktisia, semanttisia ja morfologisia piirteitä suomen kielessä*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 29. Joensuu: Joensuun yliopisto.
- Nikanne, Urpo 1997. Suomen infiniittisten adjunktien temporaalinen tulkinta. – *Virittäjä* 101 (3), 338–357.
- Nikanne, Urpo 2002. Kerrokset ja kytkennät. <http://www.abo.fi/fak/fin/kurssit/KONSEM/> (8.3.2012).
- Nissilä, Leena 2011. Viron kielen vaikutus viron verbien ja niiden rektioiden oppimiseen. *Acta Universitatis Ouluensis. Humaniora B* 99. Oulu: Oulun yliopisto.
- Onikki, Tiina 1990. Sirkumstantiaalinen kenttä. – *Kieli* 5, 221–260.
- Pajunen, Anneli 2001. *Argumenttirakenne: asiaintilojen luokitus ja verbien käyttäytyminen suomen kielessä*. Suomi 187. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- Pällin, Kristi 2011. Suomen *mennä-* ja *lähteä-*verbien korpuspohjainen vertailu konseptuaalisen semantiikan näkökulmasta. Julkaisematon pro gradu -tutkielma. Tallinnan yliopisto.
- Pörn, Michaela 2004. Suomen tunnekausatiiviverbit ja niiden lausemaiset täydennykset. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1009. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ringbom Håkan 1998. Vocabulary frequencies in advanced learner English: Across-linguistic approach. – Sylviane Granger (Ed.). *Learner English on Computer*. London: Longman, 41–52.
- Ringbom, Håkan 2007. *Cross-linguistic Similarity in Foreign Language Learning*. Clevedon: Multilingual Matters LTD.
- Saukkonen, Pauli, Marjatta Haipus, Antero Niemikorpi, Helena Sulkala 1979. Suomen kielen taajuussanasto. Porvoo: WSOY.
- Suomen kielen perussanakirja 1996. Helsinki: Edita.
- Tommola, Hannu 2010. Suunta ja muutos. Havainnot viron ja suomen liikeverbeistä. – ESUKA – JEFUL 1 (2), 311–340.
- VISK = Hakulinen, Auli, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen, Irja Alho 2004. Iso suomen kielioppi. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 950. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkko-versio. <http://kaino.kotus.fi/visk/sisallys.php?p=469> (8.03.2012).

Liite 1. Viron *minema*-verbin taivutus

Infiittimuodot	<i>MA</i> -infinitiivi	<i>minema</i>
	<i>DA</i> -infinitiivi	<i>minna</i>
	gerundiivi	<i>minnes</i>
	<i>V</i> -partisiippi	<i>minev</i>
	<i>VAT</i> -partisiippi	<i>minevat</i>
	aktiivin partisiipin perfekti	<i>läinud</i>
	passiivi	<i>minnakse</i>
Finiittimuodot	aktiivin partisiipin perfekti	<i>läinud</i>
	konditionaali	<i>läinuksin</i>
	indikatiivin presens	<i>lähen</i>
	indikatiivin konditionaali	<i>läheksin</i>
	imperatiivi	<i>mine</i>
	indikatiivin imperfekti	<i>läksin</i>

Kristi Pällin

Tallinnan yliopiston viron kielen ja kulttuurin instituutti

Narva mnt 25

10120 Tallinn, Estonia

kristi.pallin@tlu.ee**Annekatriin Kaivapalu**

Tallinnan yliopiston viron kielen ja kulttuurin instituutti

Narva mnt 25

10120 Tallinn, Estonia

kaivapa@tlu.ee

Finnish verbs *mennä* 'go' and *lähteä* 'leave' as the challenge for Estonian learners of Finnish

KRISTI PÄLLIN

Tallinn University

ANNEKATRIN KAIVAPALU

University of Jyväskylä, Tallinn University

Although the Estonian and Finnish languages are closely related languages, the Estonian verb *minema* and Finnish verb *mennä* have developed in different directions. In Finnish there have remained structurally two parallel paradigms: *mennä*: *menen* and *lähteä*: *lähden*. On the contemporary Estonian on the other hand there are two verbs in one paradigm in complementary distribution: *minema*: *lähen*. Different paradigms are challenging for Estonian learners of Finnish, they cause problems both in learning and in the target language use. So far there have not been enough research results available to learners and teachers about how native speakers on Finnish use verbs *mennä* and *lähteä*.

In this paper we focus on frequent constructions and collocations of the verbs *mennä* and *lähteä* in standard Finnish. We are looking for an answer to the following questions:

- 1) what kind of constructions of the verbs *mennä* and *lähteä* are frequent;
- 2) are there contexts where *mennä* and *lähteä* are synonyms;
- 3) are there collocations involving only one of these verbs?

The aim of this article is to study frequency of collocations and constructions of verbs *mennä* and *lähteä* on the basis of the Finnish newspaper text corpus. The results show that verbs *mennä* and *lähteä* are in complementary distribution: *lähteä* indicates beginning of the action and *mennä* indicates process. *Mennä* indicates spatial transitions of a situation where the starting point of a transition is unknown or unimportant, but the outcome of the transition certain, while the *lähteä*-verb describes departure from a starting point.

Keywords: contrastive language research; corpus linguistics; native language; verb; Finnish; Estonian